

Problema I

Piua pentru decorticat orezul (10 puncte)

Orezul este hrana de bază pentru majoritatea populației Vietnamului. Pentru obținerea orezului alb din orezul nedecorticat este necesară decorticarea adică o „cojire” a bobului de orez. În partea nordică deluroasă a Vietnamului există numeroase cursuri de apă. Oamenii care trăiesc în această zonă utilizează pive de decorticat orezul acționate hidraulic. În figura 1 este prezentată imaginea unei astfel de pive.

Figura 1 Pivă hidraulică pentru decorticare orezului

Piua de decorticat orez prezentată în Figura 1 are următoarele părți:

- **Piua (mojarul)**, un vas de lemn în care se pun boabe de orez nedecorticat.
  - **Balansoarul (pârghia)**, un trunchi de copac având un capăt mai mare și un capăt mai mic. Balansoarul se poate roti în jurul unui ax orizontal.
  - **Pistilul**, un bătător perpendicular prins solidar la capătul mai mic al balansoarului. Lungimea bătătorului este astfel aleasă încât acesta atinge orezul din piua atunci când balansoarul este orizontal.
  - **Căușul**, o „lingură” scobită în capătul mare al balansoarului. Forma căușului este crucială pentru funcționarea pivei.
- Când piua lucrează este parcurs un ciclu al operațiilor după cum urmează:

a) La început în căuș nu este apă și bătătorul (pistilul) stă în piua (mojar). Apa curge în căuș cu un debit mic și pentru un interval de timp balansoarul (pârghia) rămâne în poziția orizontală. Situația este prezentată în figura 2.

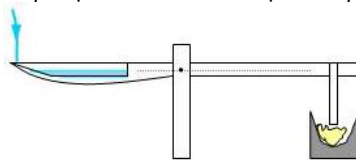

Figura 2

b) La un moment dat, cantitatea de apă din căuș este suficientă pentru a produce rotirea (bascularea) balansoarului și ridicarea capătului cu bătătorul. Datorită înclinării apa se duce către partea din spate a căușului, făcând ca înclinarea balansoarului să se producă mai repede. Atunci când înclinarea ajunge la $\alpha = \alpha_1$, apa începe să curgă din căuș. Situația este prezentată în figura 3.

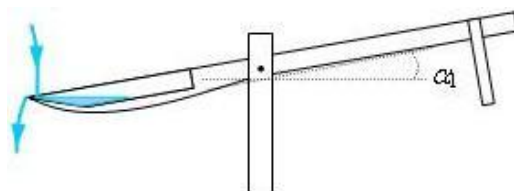

Figura 3

c) La creșterea unghiului α apa continuă să curgă. La un anumit unghi de rotire $\alpha = \beta$ momentul total determinat de greutatea balansoarului și greutatea apei din căuș devine zero. Situația este prezentată în figura 4.

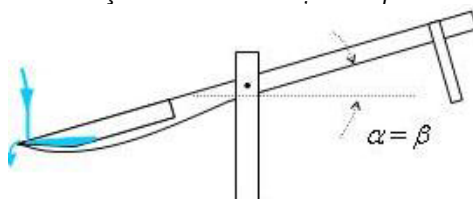

Figura 4

d) Unghiul α continuă să crească și apă continuă să curgă din căuș până când în acesta nu mai rămâne apă. Situația este prezentată în figura 5.

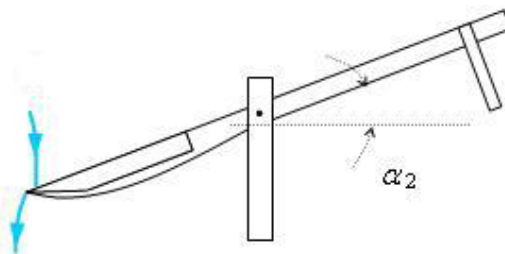

Figura 5

e) Unghiul α continuă să crească datorită inerției. Forma căușului face ca apa ce cade în acesta să curgă imediat afară din căuș. Mișcarea inerțială a balansoarului continuă până când α atinge o valoare maximă α_0 . Situația este prezentată în figura 6.

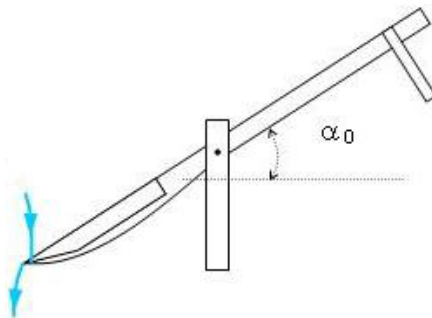

Figura 6

f) Deoarece în căuș nu este de loc apă, greutatea balansoarului îl aduce înapoi în poziția orizontală inițială. Bătătorul lovește în puiă (care are orezul înăuntru) și un nou ciclu începe.

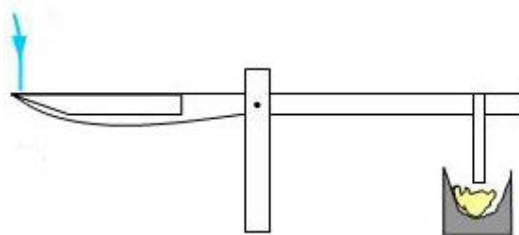

Figura 7

Din punctul de vedere al operaționalității, puiua se poate afla în una dintre următoarele două situații.

Situația în care lucrează în care puiua trece prin ciclul de operare ilustrat în Figurile 2 – 7.

Funcția de decorticare se face prin transferul de lucru mecanic de la pistil la orez (lovirea orezului cu pistilul pentru decorticare este scopul funcționării pivei) în cursul etapei (f) prezentată în Figura 7. Dacă, dintr-un motiv oarecare, pistilul nu atinge orezul spunem că puiua nu funcționează.

Situația de repaus în care balansoarul rămâne ridicat. În cursul etapei (c) a ciclului de operare din Figura 4, dacă unghiul de rotație α crește, cantitatea de apă din căuș scade. Ca în figură, se marchează valoarea unghiului de rotire pentru situația în care momentul greutății apei din căuș egalează momentul determinat de greutatea balansoarului cu β . Dacă balansoarul este înclinat la unghiul β față de orizontală și viteza sa unghiulară este nulă, balansoarul va rămâne definitiv în această poziție.

Aceasta este poziția de repaus cu balansoarul ridicat. Stabilitatea acestei poziții depinde de viteza de curgere (debitul) a apei în căuș, Φ . Dacă Φ depășește o anumită valoare Φ_2 atunci situația de repaus este stabilă și puiua nu poate fi în situația „de lucru”. Cu alte cuvinte Φ_2 este debitul pentru care puiua nu mai lucrează.

Problema

Consideră o puiua hidraulică de decorticat orezul având parametrii prezentați în Figura 8. Masa balansoarului (inclusiv bătătorul dar fără apă) este $M = 30\text{ kg}$. Centrul de masă al balansoarului este G . Balansoarul se rotește în jurul axului orizontal (proiectat în figură în punctul T). Momentul de inerție al balansoarului în jurul axului marcat cu T este $J_B = 12\text{ kg} \cdot \text{m}^2$. Când în căuș este apă, masa apei se notează cu m și centrul de masă al apei este notat cu N .

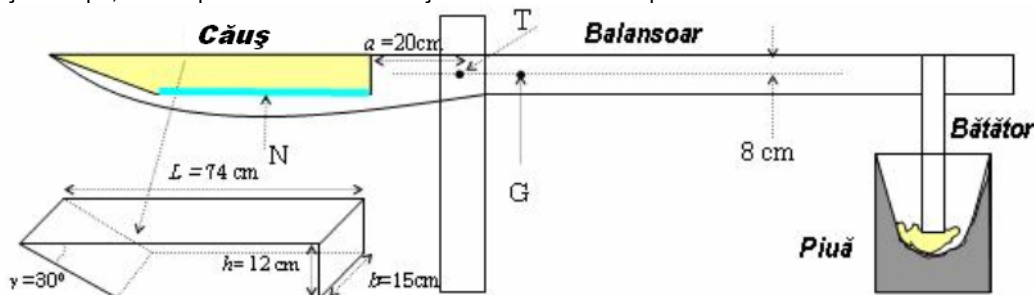

Figura 8

Unghiul de înclinare al balansoarului față de orizontală este marcat cu α . Dimensiunile relevante ale balansoarului și căușului sunt indicate în Figura 8. Se neglijează frecările la ax și forța datorată căderii apei în căuș. În problemă se consideră suprafața apei ca fiind mereu orizontală. Accelerația gravitațională este $g = 9,81\text{ m} \cdot \text{s}^{-2}$.

Determinarea parametrilor de structură ai pivei

La început găleata este goală și balansoarul este orizontal. Apa curge în căuș până când balansoarul începe să se rotească. Cantitatea de apă în căuș în acel moment este $m = 1,0\text{ kg}$

- a. Determină distanța de la centrul de masă G al balansoarului până la axa de rotație T . Se știe că segmentul GT este orizontal în poziția inițială în care atunci când căușul este gol.
- b. Apa începe să curgă din căuș atunci când unghiul dintre balansoar și axa orizontală de coordonate atinge valoarea α_1 . Găleata se golește complet atunci când acest unghi devine α_2 .

Determină α_1 și α_2 .

- c. Fie $\mu(\alpha)$ momentul total (relativ la axa T) care se datorează greutateii balansoarului și a apei din căuș. $\mu(\alpha)$ este nul atunci când $\alpha = \beta$. Determină β și masa m_1 a apei din căuș în acest moment.

Determinarea parametrilor care descriu situației în care piva lucrează

Fie situația în care apa curge în căuș cu un debit Φ constant și mic. Cantitatea de apă care curge în căuș în cursul mișcării balansoarului este neglijabilă. În cursul rezolvării acestei părți de problemă neglijează modificarea momentului de inerție în timpul unui ciclu de lucru.

- a. Schițează un grafic $\mu(\alpha)$ al momentului μ , ca funcție de unghiul α în cursul unui ciclu de funcționare. Scrie explicit valorile pentru $\mu(\alpha)$ corespunzătoare unghiurilor α_1 , α_2 și $\alpha = 0$.
- b. Folosind graficul trasat la punctul A2a. discută și dă o interpretare geometrică a valorii energiei totale W_{total} produsă de $\mu(\alpha)$ și a lucrului mecanic W_{lovire} care este transferat de la bătător la orez.
- c. Din graficul care reprezintă momentul μ ca funcție de α estimează α_0 și W_{lovire} (presupune că energia cinetică datorată apei care curge în căuș și afară din căuș este neglijabilă). Poți aproxima liniile curbe prin segmente de dreaptă dispuse în zigzag, dacă aceasta îți simplifică operațiile de calcul.

Determinarea parametrilor situației în care piva se află în repaus

Consideră situația în care apa curge în căuș cu un debit constant Φ . Consideră de asemenea că nu se poate neglija cantitatea de apă care curge în căuș în cursul mișcării balansoarului.

Presupunând că apa din căuș „dă pe-afară”:

- a. Trasează un grafic al momentului μ ca funcție de unghiul α în vecinătatea lui $\alpha = \beta$. Determină cărui tip de echilibru aparține poziția în care balansoarul este înclinat cu unghiul $\alpha = \beta$ față de orizontală.
- b. Determină forma analitică a momentului $\mu(\alpha)$ ca funcție de $\Delta\alpha$, când $\alpha = \beta + \Delta\alpha$, și $\Delta\alpha$ este mic.
- c. Determină ecuația mișcării balansoarului, care se mișcă având viteză inițială nulă din poziția de echilibru de înclinare β dacă $\alpha = \beta + \Delta\alpha$ ($\Delta\alpha$ este mic). Arată că mișcarea este cu o bună acuratețe o mișcare oscilatorie armonică. Calculează perioada τ a acestei mișcări.
- d. Pentru un debit dat Φ apa din căuș dă pe-afară numai dacă mișcarea balansoarului este suficient de lentă. Există o limită superioară a amplitudinii oscilației armonice care depinde de Φ . Determină valoarea minimă Φ_1 a debitului Φ (în kg/s) astfel încât balansoarul să poată face o mișcare oscilatorie armonică având amplitudinea de 1° .
- e. Presupune că Φ este suficient de mare astfel încât în timpul mișcării libere a balansoarului, când unghiul de înclinare descrește de la α_2 la α_1 , apa din căuș dă tot timpul pe-afară. Totuși, dacă Φ este prea mare piva nu lucrează. Presupunând că mișcarea balansoarului este aceea a unui oscilator armonic estimează debitul minim Φ_2 pentru care piva nu funcționează. În calcule numerice folosește precizia maximă permisă de datele furnizate. Dă răspunsurile numerice cu două zecimale.

Subiect propus de:

Delia DAVIDESCU – Centrul Național pentru Curriculum și Evaluare în Învățământul Preuniversitar – Ministerul Educației
Cercetării și Tineretului

Conf. univ. dr. Adrian DAFINEI - Facultatea de Fizică – Universitatea București

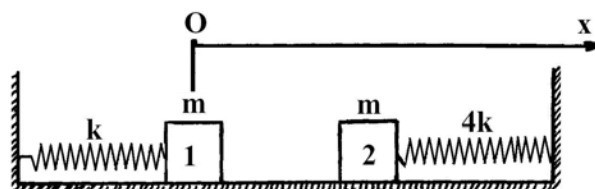

Problema II

Probleme cu resorturi. Oscilații liniare (10 puncte)

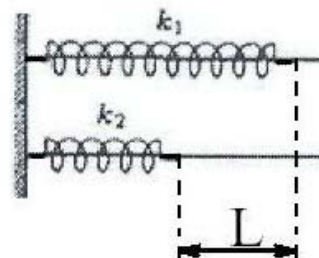
A. Două corpuri de mici dimensiuni, cu masa m fiecare, se află pe o suprafață orizontală netedă, ca în figură, și sunt legate de pereți fiși, verticali, prin intermediul unor resorturi cu constantele de elasticitate k , respectiv $4k$.

Corpurile se pun simultan în mișcare de oscilație în lungul axei x , în felul următor: corpul 1 pornește spre stânga grație unui bobârnac iar corpul 2 este eliberat după ce, în prealabil, resortul său a fost comprimat. Energia cinetică maximă a fiecărui corp este E_0 . Până la ce distanță minimă se apropie unul de altul corpurile în timpul oscilațiilor lor ulterioare dacă se știe că, atunci când resorturile sunt nedeformate,

ca în figură, distanța dintre corpurile 1 și 2 este $2\sqrt{(2/k)E_0}$? După cât timp de la începutul oscilațiilor se atinge prima oară respectiva distanță minimă? Câte astfel de momente de timp există?

B. Două tije rigide, paralele, ies dintr-un perete vertical în direcție perpendiculară pe acesta. Pe tije sunt introduse două resorturi elastice având constantele de elasticitate k_1 și respectiv k_2 , cu capetele din partea stângă (vezi figura) fixate în perete. La început resorturile sunt netensionate –ca în figură, diferența lungimilor lor libere fiind L . Ce lucru mecanic total, cu valoare minimă, trebuie să efectuăm asupra resorturilor pentru ca lungimea lor (distanța de la perete la capete) să fie aceeași? Frecările sunt neglijabile.

Subiect propus de prof. univ. dr. Florea Uliu de la Facultatea de Fizica Universitatea din Craiova

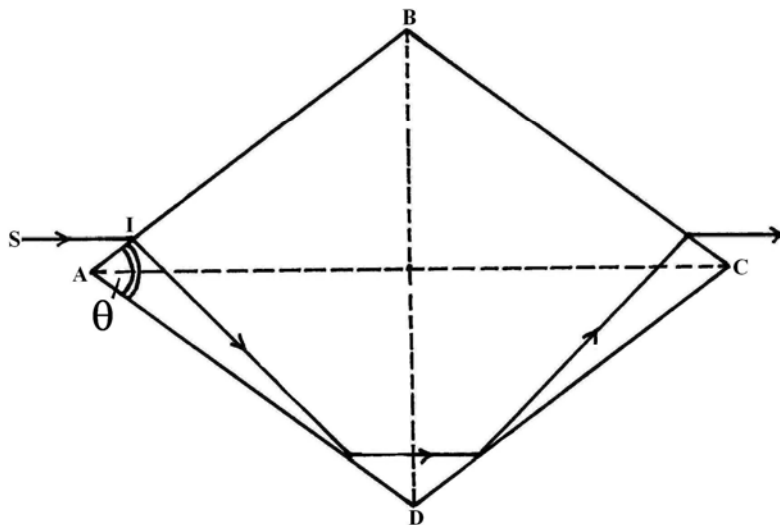
Problema III

Prismă neobișnuită (10 puncte)

Secțiunea principală a unei prisme de sticlă are formă de romb, cu unghiul $BAD =$ unghiul $BCD = \theta$. Un fascicul subțire, de lumină galbenă, ce se propagă spre prismă în planul secțiunii principale, pătrunde pe fața AB , direcția sa inițială fiind paralelă cu diagonala AC a rombului. El se reflectă total pe fețele AD și DC și apoi iese din prismă prin fața BC . Pentru respectiva radiație galbenă, indicele de refracție al prisme este $n=1,60$ iar pentru aerul exterior $n'=1$.

1). Pentru ce valoare a unghiului θ (exprimată analitic în funcție de n) poate fi egală cu zero deviația totală a fasciculului de lumină care iese din prismă? Calculați apoi valoarea lui θ în grade și minute când $n=1,60$.

2). Prisma și direcția fasciculului incident rămân fixe, însă se schimbă radiația luminoasă incidentă, ea fiind formată acum din dubletul galben al mercurului. Cele două lungimi de undă au valorile $579,1$ nm, respectiv 577 nm iar indicii de refracție ai sticlei prisme pentru aceste lungimi de undă sunt $n=1,60$, respectiv $n+\Delta n$, cu $\Delta n=1,3 \cdot 10^{-4}$. Razele de lumină ce ies din prismă pătrund longitudinal într-o lunetă reglată pentru infinit.

a). Exprimați „distanța unghiulară” ε dintre cele două imagini observate prin lunetă (mai întâi prin θ și Δn , apoi prin n și Δn);

b). Calculați distanța liniară y dintre cele două imagini observate în planul focal al obiectivului lunetei știind că distanța sa focală este $f_{ob}=40$ cm.

Subiect propus de prof. univ .dr. Florea Uliu de la Facultatea de Fizica Universitatea din Craiova